

РОЛЬ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ У ФОРМУВАННІ ІНТЕНСИВНОГО ТИПУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Дунда С.П.,
здобувач кафедри менеджменту,
Національний університет харчових технологій,
Гуткевич С.О.,
д.е.н., професор,
Європейський університет

Анотація: Розглянуто характеристики типів розвитку підприємств. Визначено, що фінансові ресурси підприємства прямо впливають на інтенсифікацію виробництва.

Abstract: The features of the enterprises development types is considered. Determined financial resources of enterprise have influence into intensification of production directly.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки конкурентоспроможними можуть бути лише ті підприємства, які досягають високого рівня ефективності виробництва. Ця проблема може бути вирішена завдяки переходу підприємств на інтенсивний тип розвитку.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблемами, які стосуються фінансових ресурсів та фінансів підприємства, займається багато учених, серед яких Дем'яненко М.Я., Саблук П.Т., Гуткевич С.О., Худолій Л.І. та інші.

Постановка завдання. В даній статті розглянуто інтенсивний розвиток підприємства, який формує багато факторів. Нами розглянуто вплив швидкості обороту авансованого капіталу та пропорцій розподілу валового продукту підприємства у вартісній формі на інтенсифікацію виробництва. Фонд відшкодування підприємства забезпечує просте відтворення, яке формує

екстенсивний тип його розвитку, а фонд оновлення – розширене відтворення, що дозволяє підприємству розвиватися інтенсивно.

Викладення основного матеріалу. Процес виробництва знаходиться у постійному повторенні та відновленні. При простому відтворенні кількісний і якісний склад ресурсів підприємства не змінюється, оскільки виробництво здійснюється в незмінних масштабах і на практично незмінній техніко-технологічній основі. Розширене відтворення передбачає відновлення виробництва у зростаючих масштабах та на періодично змінюваних техніко-технологічних засадах. Для такого відтворення в кожному наступному проміжку часу потрібні додаткові ресурси або ресурси більш високої якості. Підприємство може обрати екстенсивний шлях розвитку, коли відбувається його кількісний розвиток за рахунок кількісного збільшення обсягів ресурсів, необхідних для виробництва продукції, або воно може розвиватися інтенсивно. Якісний, або інтенсивний, шлях розвитку підприємства передбачає розширення виробництва на основі якісного поліпшення всіх його факторів, тобто раціонального використання всього ресурсного потенціалу.

Для того, щоб підприємство інтенсивно розвивалося, потрібні певні умови. Безпосередньо з процесом розширеного відтворення пов'язані інвестиції. Вони є процесом створення нового капіталу, включаючи як засоби виробництва, так і людський капітал [1, с.9]. Основним джерелом інвестування підприємства є само підприємство, що підвищує його самостійність та дозволяє раціонально використовувати власні ресурси.

За економічною природою ресурси підприємства є факторами виробництва, що складають основні компоненти продуктивних сил. Ресурси грають важливу роль для ефективної роботи підприємств, тому що вони є засобом для отримання прибутку. Успіх роботи підприємства безпосередньо пов'язаний з вдалим вибором виду діяльності, навичками щодо роботи в ринкових умовах та наявністю достатньої кількості і якості ресурсів.

Виходячи з того, що «ресурс» у перекладі з французької «ressource» означає «допоміжний засіб», у багатьох економічних джерелах їх визначають

як грошові кошти, цінності, запаси, можливості [2, с.49; 3, с.415; 4, с.307; 5, с.261; 6, с.1322; 7, с.174]. З погляду економічного відтворення, ресурсами називають кошти, які знаходяться в запасах перед початком нового циклу відтворення, відображаючи авансований капітал [8, с.418].

Існує широка класифікація ресурсів підприємства, але найчастіше в економічній літературі вона зустрічається за їх елементним складом: матеріальні, природні, інформаційні, трудові, фінансові [9, с.206; 10, с.341; 11, с.29-30]. Всі ресурси, які пов'язані з функціонуванням та розвитком підприємства, можна вважати елементами його ресурсного потенціалу. Вибір найважливіших ресурсів є складною проблемою, про що свідчить велика кількість думок про склад ресурсного потенціалу підприємства.

Розвиток виробництва, підвищення його ефективності досягається працею людей та їх соціально-економічною активністю. З розвитком науково-технічного прогресу змінюється якісний та кількісний склад ресурсного потенціалу підприємства. Безперечно, трудові ресурси є вирішальними у функціонуванні підприємства, але для його успішної роботи замало лише організувати виробництво, потрібно мати кошти.

Фінансові ресурси утворюються в процесі господарської діяльності підприємства і є сукупністю всіх видів грошових коштів, фінансових активів, якими володіє економічний суб'єкт, що знаходяться в його розпорядженні, вони є результатом взаємодії надходження та витрат, розподілу грошових коштів, їх накопичення та використання [10, с.422]. В довгостроковому періоді вони зазвичай перетворюються в інші види ресурсів або опосередковують їх діяльність (у вигляді доходів від використання ресурсів) [12, с.130]. Фінансові ресурси підприємства беруть участь на всіх стадіях процесу відтворення, тому без їх участі не може здійснюватися будь-яке виробництво. Їх наявність дозволяє підприємству сформувати необхідний ресурсний потенціал та придбати відповідну технологію для досягнення своєї головної мети – одержання прибутку, який як результат господарської діяльності підприємства досягається продуманим фінансовим забезпеченням процесу виробництва,

вибором напрямків використання фінансових ресурсів та способів мобілізації основного та оборотного капіталів.

Залежно від ступеня впливу авансованого капіталу і ефективності його використання на приріст валової продукції розрізняють декілька типів розвитку підприємства [13, с.311] (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика типів розвитку підприємств

Тип розвитку	Зміст
Інтенсивний	Приріст продукції одержують лише завдяки підвищенню ефективності використання авансованого капіталу
Переважно інтенсивний	Частка приросту продукції за рахунок поліпшення використання авансованого капіталу перевищує частку її приросту, одержану завдяки збільшенню його розміру
Переважно екстенсивний	Частка приросту продукції за рахунок приросту ресурсів перевищує частку її приросту, що одержана за рахунок ефективнішого використання авансованого капіталу
Екстенсивний	Підприємства отримують приріст продукції лише за рахунок приросту ресурсів
Зрівноважений	Приріст продукції досягається однаковою мірою за рахунок приросту авансованого капіталу і підвищення ефективності його використання

Для здійснення процесу виробництва підприємство авансує кошти на основні виробничі фонди, предмети праці та на оплату праці. Авансовані підприємством ресурси беруть участь у процесі кругообігу, який складається з трьох стадій:

- стадія обігу: авансовані грошові кошти перетворюються на знаряддя праці, предмети праці та на кошти для оплати праці;
- стадія виробництва: відбувається процес створення споживних вартостей;

- стадія обігу: отримання грошових коштів за реалізацію виробленої продукції.

На формування інтенсивного типу розвитку підприємств істотний вплив справляє швидкість обороту виробничих ресурсів. Безперервність процесу кругообігу вимагає знаходження авансованих ресурсів на всіх трьох стадіях одночасно. Від часу проходження ресурсів через сфери виробництва і обігу залежить час їх обороту. При незмінному обсязі ресурсів уповільнення їх руху на стадіях кругообігу зменшує обсяг виробництва продукції і погіршує економічні результати роботи підприємства за рахунок зростання її собівартості. Тобто скорочення часу обороту авансованих ресурсів підприємства є важливою проблемою, вирішення якої дасть змогу при стабільному обсязі виробничих ресурсів істотно збільшити приріст продукції і нагромаджень, тобто перейти на інтенсивний тип розвитку. Однакову кількість продукції можна одержати при меншій кількості ресурсів, але при більшому коефіцієнті їх обороту, і навпаки – при більшому обсязі ресурсів, але меншій швидкості їх руху.

На формування інтенсивного типу розвитку підприємства великий вплив також мають пропорції розподілу його валового продукту на складові. У вартісній формі він розподіляється на дві частини: фонд відшкодування та валовий доход. Джерело простого відтворення засобів виробництва, фонд відшкодування складається з амортизаційних відрахувань та матеріальних витрат, що включаються в собівартість продукції. Валовий доход є джерелом простого відтворення робочої сили та розширеного відтворення всіх факторів виробничого процесу.

Після розрахунків з бюджетом у розпорядженні підприємства залишається прибуток, що поділяється на фонди споживання, нагромадження та резервний. Саме від пропорцій розподілу прибутку на вищезгадані фонди залежить тип розвитку підприємства.

Фонд споживання формується впродовж року з виплат заробітної плати працівникам підприємства, але він не тотожний фонду оплати праці, тому що

включає також різні доплати та заохочення. Після завершення господарського року підприємство вирішує куди спрямувати певну кількість коштів і стає перед дилемою: задовольнити теперішні інтереси працівників, в яких потрібно підтримувати зацікавленість у досягненні кращих результатів виробництва, або врахувати інтереси виробництва на майбутнє, які трансформуються пізніше в інтереси колективу.

Розподіл всієї суми прибутку між працівниками задовольнить їх в теперішній час, але в майбутньому вони втратять можливість задоволення своїх інтересів, оскільки підприємство не зможе здійснювати розширене відтворення, проводити реконструкцію, модернізацію своїх основних засобів. Саме для цього на підприємстві за рахунок використання частини прибутку на поповнення основних і оборотних фондів, придбання акцій інших підприємств та цінних паперів формується фонд нагромадження, тобто для інвестиційної діяльності підприємства за рахунок власних коштів. Розмір цього фонду, як і інших, залежить від маси прибутку підприємства та від його потреб у поповненні та модернізації ресурсів.

Резервний фонд може поповнюватися або зменшуватися в разі потреби підприємства. Він створюється підприємством для відшкодування і покриття втрат та збитків, що виникають внаслідок стихійного лиха та непередбачених обставин, на поповнення нестачі власних оборотних коштів та поповнення фонду оплати праці тощо [8, с.413].

Таким чином, за допомогою зміни пропорцій при розподілі валового доходу підприємство може прямо впливати на процес і характер відтворення.

Висновки. Процес формування інтенсивного типу розвитку є досить складним, оскільки залежить від факторів мікро- та макросередовища підприємства, які не існують відокремлено, а тісно переплетені між собою. З цієї причини сформувати інтенсивний тип розвитку можуть лише ті підприємства, що раціонально запроваджують сучасні досягнення науково-технічного прогресу, які є продуктом змін у макросередовищі. Досягти цього можливо за умов грамотного, раціонального та ефективного використання

фінансових ресурсів підприємства. Все це підвищить продуктивність праці і знизить поточні витрати на виробництво продукції. Тому такий шлях розглядається як один з найважливіших напрямів формування інтенсивного типу розвитку підприємств.

Список використаних джерел

1. Гуткевич С.О. Інвестування: теорія і практика: Навчальний посібник. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2006. – 234с.
2. Большая Советская Энциклопедия. (В 30 томах). Т.22. Гл. ред. А.М.Прохоров. Изд. 3-е. – М.: «Советская Энциклопедия», 1975. - 628с.
3. Советская Энциклопедия. Т.36. Гл. ред. Б.А. Введенский. 2-е изд. – М.: Государственное научное издательство «Большая Советская Энциклопедия», 1955. - 672с.
4. Энциклопедический словарь. Т.2. Гл. ред. Б.А. Введенский. – М.: Советская Энциклопедия, 1964. - 736с.
5. Большой энциклопедический словарь: В 2-х томах. Т.2/ Гл. Ред. А.М.Прохоров. – М.: Советская Энциклопедия, 1991. - 768с.
6. Российский энциклопедический словарь. Кн.2/ Гл. ред. А.М. Прохоров. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2001. - 2015с.
7. Современная украинская энциклопедия. Т.12. – Харьков: Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга», 2006. – 416с.
8. Фінансовий словник-довідник / За ред. М.Я. Дем'яненка. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – 555с.
9. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.3/ Редкол.: С.В.Мочерний та ін.. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 952 с.
10. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. 3-е изд. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 480с.

11. Современная экономика. Лекционный курс: многоуровневое учебное пособие / Под ред. О.Ю. Мамедова. Изд. 7-е – Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 2004. – 416 с.
12. Экономика: Учебник / Под ред. А.С. Булатова. – М.: Издательство БЕК, 1996. – 632 с.
13. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. – К.: ІЗМН, 1996. – 512 с.